MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

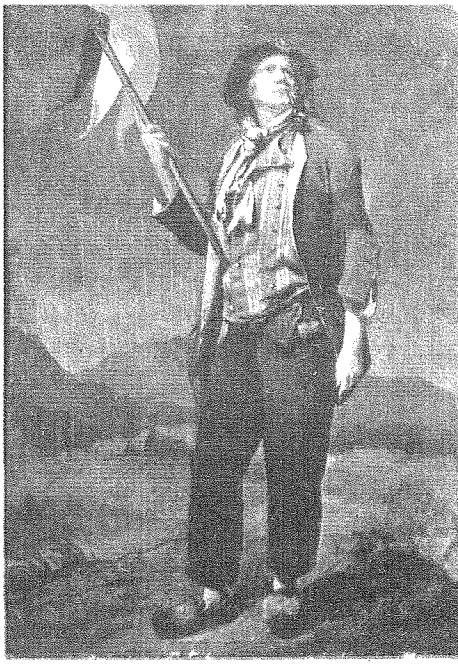

ISTORIA UNIVERSALĂ MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ

MANUAL PENTRU CLASA a VII-a

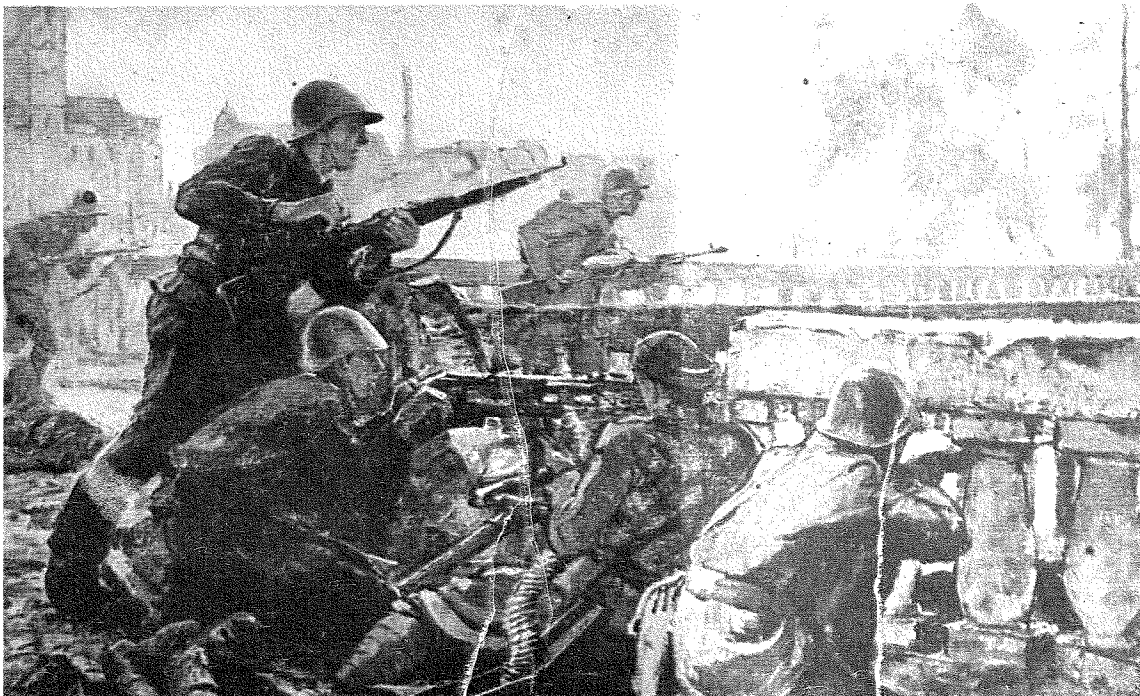

DUMITRU ALMAŞ
ION NICOARĂ
ALEXANDRU VIANU

ISTORIA UNIVERSALĂ MODERNĂ ŞI CONTEMPORANĂ

MANUAL PENTRU CLASA a VII-a

EDITURA DIDACTICĂ ŞI PEDAGOGICĂ — BUCUREŞTI

Elaborat în 1973; revizuit în 1977; revizuit în 1982.

Redactor: **Sandu Radu**
Tehnoredactor: **Ana Ţimpău**
Coperta: **Vladimir Baranovski**

Coli de tipar 12. Planşe 10.
B.T. 29.05.1985. Format 16/70×100.
Apărut 1985.

I. P. „Oltenia" — Craiova
Str. Mihai Viteazul, nr. 4
Republica Socialistă România
Plan 31.094/64/1985.

INTRODUCERE

Istoria, ca şi viaţa oamenilor şi a popoarelor, se desfăşoară continuu, fără întrerupere. Ca oameni de ştiinţă, ţinînd seama de dezvoltarea uneltelor, a mijloacelor de producţie, istoricii au împărţit-o în mai multe părţi: *istoria antică* (orînduirea comunei primitive şi orînduirea sclavagistă), *istoria medie* sau *medievală* (orînduirea feudală), *istoria modernă* şi *contemporană* (orînduirea capitalistă şi orînduirea socialistă).

În clasele a V-a şi a VI-a s-au învăţat istoria antică şi medievală, adică orînduirea sclavagistă şi cea feudală (pînă în anul 1642).

În acest an se va învăţa istoria universală modernă şi contemporană (de la 1642 pînă în zilele noastre).

Trecerea de la istoria medie la cea modernă. Din secolul al XVI-lea orînduirea feudală a început să se destrame, să se descompună. Mai întîi, uneltele simple, manuale, au fost tot mai mult înlocuite cu maşini. În locul atelierelor s-au construit fabrici şi apoi chiar uzine. Ele au produs mărfuri tot mai multe şi mai variate. Comerţul s-a lărgit foarte mult, cuprinzînd întregul glob. Industria, comerţul, băncile şi chiar o însemnată parte din producţia agrară au ajuns în mîinile unei clase noi, burghezia; cu cît se dezvoltau industria şi comerţul, cu atît burghezia îşi sporea puterea economică, iar feudalismul se destrăma. Apoi, prin revoluţie, burghezia a cucerit şi puterea politică.

Astfel, în anul 1642 a izbucnit revoluţia burgheză în Anglia; noua clasă socială — *burghezia* — a luat conducerea ţării şi a deschis un nou drum în istorie prin dezvoltarea liberă a capitalismului. De aceea, *revoluţia engleză este socotită începutul istoriei moderne.* Epoca modernă se întinde pînă în 1917, cînd s-a desfăşurat *Marea Revoluţie Socialistă din Rusia.*

În tot acest interval de timp s-au desfăşurat mai multe revoluţii burgheze. Prin ele omenirea a înfăptuit însemnate progrese:

— s-au făcut legi noi, mai bune decît cele din vremea feudalismului;

— ţăranii au fost eliberaţi din iobăgie şi mulţi au devenit proprietari de pămînt;

— s-au recunoscut multe drepturi şi libertăţi economice, sociale şi politice;

— s-a dezvoltat capitalismul.

Trecerea de la istoria modernă la cea contemporană. În industria şi în agricultura capitalistă, cei mai mulţi oameni nu aveau altă avere decît

brațele cu care munceau — *forța lor de muncă.* Ei se numeau *proletari* și au alcătuit o clasă nouă, *clasa muncitoare.* Ca să poată trăi, proletarii au fost nevoiți să-și vîndă forța lor de muncă, adică să se angajeze muncitori salariați în fabrici ori argați pe pămîntul moșierilor. Astfel, în locul exploatării feudale a apărut exploatarea capitalistă. Această exploatare a impus o nouă formă de luptă socială: lupta dintre proletariat și burghezie. Desfășurată în tot veacul al XIX-lea, această luptă a atins momentul culminant cu Marea Revoluție Socialistă din Octombrie (1917). Atunci, în Rusia, proletariatul, condus de Partidul Comunist, a îndepărtat burghezia și moșierimea de la putere, a luat conducerea statului rus și a început construirea socialismului în una din țările mari ale lumii.

Odată cu victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, în 1917, începe *istoria contemporană.* Ea durează și astăzi. De aceea se și numește contemporană, adică din timpul, din zilele noastre. În istoria universală contemporană s-au petrecut și se petrec evenimente de foarte mare importanță pentru întreaga omenire. Mai întîi, lupta eroică a clasei muncitoare împotriva exploatării capitaliste, eliberarea multor popoare și țări care azi formează lumea socialistă. Între aceste țări se numără și România. Apoi, prin luptă, majoritatea popoarelor din Asia, Africa și America Latină au scuturat jugul colonialiștilor, de pildă: China, India, Egiptul etc.

De ce studiem istoria universală modernă și contemporană? O studiem ca să înțelegem cum a apărut orînduirea capitalistă și cea socialistă, ca să știm cum s-au creat statele moderne de astăzi, ca să ne dăm seama cum a luptat omenirea pentru libertate, pentru drepturi economice, cetățenești, politice și culturale și cum a cîștigat aceste drepturi. Studiul ei ne ajută să vedem că istoria omenirii merge înainte, se dezvoltă, progresează; că orînduirea cea mai înaintată este orînduirea socialistă; că țelul omenirii este să realizeze *societatea comunistă,* orînduirea viitorului.

PRIVIRE DE ANSAMBLU ASUPRA LUMII LA MIJLOCUL SECOLULUI AL XVII-lea

Lumea se afla pe diverse trepte de civilizație. La jumătatea secolului al XVII-lea, la începutul istoriei moderne, omenirea se afla încă pe trepte de dezvoltare mult deosebite între ele. Europenii făceau ocolul Pămîntului, descopereau, ocupau, colonizau teritorii și supuneau popoarele băștinașe de pe celelalte continente: America, Asia, Africa, Australia. Totodată, au descoperit străvechile și originalele civilizații ale popoarelor din India și China, ale Americii Centrale și de Sud (aztecii și incașii) și chiar civilizația popoarelor africane.

Europenii și mai ales spaniolii, portughezii, olandezii, englezii, francezii s-au confruntat cu civilizația popoarelor descoperite de ei, încercînd să le supună, să cumpere sau să le jefuiască bogățiile, să împrumute ceea

ce era mai valoros din civilizaţia lor. Acumularea, strîngerea averilor din colonii, jaful unor teritorii, comerţul cu popoarele de pe celelalte continente au ajutat mult dezvoltarea economiei capitaliste şi a burgheziei europene.

Harta politică a lumii la jumătatea secolului al XVII-lea. La începutul istoriei moderne, harta politică a lumii era, pe scurt, următoarea:

În *Europa* se termina războiul de 30 de ani (1618—1648) şi se încheia pacea din Westfalia (1648). Înfrîntă, Spania decădea şi îşi pierdea întîietatea între statele din Europa; mai păstra însă un vast imperiu colonial în America Centrală. Conducerea o aveau nobilii şi Dinastia Habsburg, de origine germană.

Imperiul romano-german era fărîmiţat în numeroase state şi stăruleţe, cu teritoriul secătuit din pricina războiului de 30 de ani. Împăraţii se alegeau tot din Dinastia Habsburg.

Franţa era un regat destul de puternic, condus de dinastia Bourbon. Cîştigase importante victorii în războiul de 30 de ani şi tindea să se extindă pînă la „graniţele naturale", adică pînă la Pirinei, Alpi şi Rin.

Anglia, deşi avea un teritoriu mic, dezvolta totuşi o intensă viaţă economică şi începuse şirul de războaie cu Spania şi Portugalia pentru colonii. Din anul 1603, în Anglia guvernau regi din Dinastia Stuart.

Italia era fărîmiţată: Statul papal, regatul Neapolelui şi al Siciliei, ducatele Savoia (Piemont), Milano, Toscana şi republicile Veneţia şi Genova.

Polonia cuprindea vaste teritorii în răsărit, dar dădea semne de gravă decădere.

Olanda realizase revoluţia burgheză şi, la începutul veacului al XVII-lea, se dezvolta economiceşte ca o republică de negustori bogaţi.

Suedia, în urma victoriilor dobîndite în războiul de 30 de ani, ocupa întinse ţinuturi în jurul Mării Baltice, devenită un adevărat „lac suedez".

Rusia începea să-şi extindă teritoriile spre apus, spre răsărit (Siberia) şi miazăzi, căutînd, îndeosebi, să dobîndească ieşire la Marea Baltică şi la Marea Neagră. Ţarii care au condus din anul 1613 au fost din Dinastia Romanov.

Imperiul otoman cuprindea Peninsula Balcanică, Asia Mică, nordul Mării Negre, Arabia, Egiptul, nordul Africii pînă la Gibraltar; în secolul al XVII-lea, sultanii au făcut ultimele încercări de cucerire a întregii Europe.

În Asia, *China* forma un imperiu uriaş, condus de Dinastia Ţin; feudalitatea chineză închisese graniţele statului, refuzînd orice legături cu restul lumii. Datorită acestei politici, poporul chinez progresa foarte încet.

Japonia trăia în insulele ei şi mai izolată chiar decît China.

India, vast imperiu, cu o veche civilizaţie, acum era în decădere; puterile coloniale, Portugalia, Franţa, Olanda, începeau să pună mîna pe imensele ei bogăţii şi să o transforme în colonie.

America sau *Lumea Nouă,* descoperită cu un veac şi jumătate în urmă, se afla tocmai în faza în care europenii (spanioli, portughezi, olandezi, englezi, francezi, suedezi) o colonizau în dauna populaţiilor băştinaşe, care, în mare parte, erau nimicite. Astfel:

America Centrală şi *de Sud* devenise colonie spaniolă (Mexic, Peru, Argentina etc.) şi portugheză (Brazilia). Această parte va fi numită şi America Latină.

În *America de Nord,* pe ţărmul Atlanticului, se formau cele 13 colonii-state, stăpînite de englezi, de aceea acesteia i s-a spus şi *America anglo-saxonă.*

În secolul al XVII-lea, spaniolii, portughezii şi englezii luau din Africa mai ales oameni, adică sclavi negri, cu care făceau un intens comerţ în America.

La sfîrşitul evului mediu şi începutul epocii moderne, europenii au început şi lărgit descoperirile geografice, explorînd întregul glob pămîntesc. Cei dintîi, portughezii şi spaniolii au ocupat vaste teritorii în America şi mici ţinuturi pe coastele Africii şi ale Asiei. În secolul al XVII-lea şi Olanda a format un vast imperiu colonial în Indonezia; Anglia a ocupat şi colonizat ţărmul de răsărit al Americii de Nord; Franţa a ocupat valea lui Mississippi. Astfel s-a desfăşurat colonizarea în epoca modernă. Acest fapt a avut o mare importanţă pentru economia Europei şi pentru răspîndirea europenilor în alte ţinuturi de pe glob şi mai ales în America de Nord.

Totuşi, globul pămîntesc avea pe atunci încă multe teritorii neexplorate, adică necunoscute: de exemplu, Australia, insulele Oceanului Pacific, centrul Africii, nordul Americii de Nord, Siberia, regiunile Arctice şi Antarctice (Polul Nord şi Polul Sud). Oameni îndrăzneţi continuau să cerceteze şi să descopere noi regiuni. Printre aceştia a fost şi englezul *James Cook,* care a explorat regiunea maritimă din jurul Australiei, şi românul *Nicolae Milescu Spătarul,* care, plecînd de la Moscova la Beijing, a străbătut Siberia şi a descris, cu amănunţime şi cu pricepere tot ce a întîlnit în cale.

În istoria modernă oamenii au ajuns să cunoască globul pămîntesc, iar acum, în istoria contemporană, ei pornesc la cunoaşterea altor planete. Primul popas l-au făcut pe Lună, în iulie 1969.

ÎNTREBĂRI

— Cine şi în ce an a descoperit America?
— Cum se numea navigatorul care a ajuns în India, ocolind Africa?
— Vă amintiţi numele primului marinar care a ocolit globul pămîntesc?
— Cum se numeşte cel mai de seamă conducător al revoluţiei în Ţările de Jos?
— Care au fost cauzele războiului de 30 de ani?